

Conceptualizarea formării orientărilor valorice la studenţi prin arta coregrafică: abordare psihologică şi pedagogică

Maia **DOHOTARU**
doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *În articol este prezentat demersul psihologic al formării orientărilor valorice la studenţi prin arta coregrafică, din perspectiva psihologiei valorilor şi a psihologiei formării achiziţiilor comportamentale şi atitudinale, accentul fiind pus pe analiza şi valorificarea legităţilor creativităţii artistice. Demersul pedagogic este axat pe fundamentarea etapelor, a metodologiei şi a finalităţilor de formare a orientărilor valorice la studenţii-coregrafi. Totodată, se descriu pe larg principiile, structura şi conţinutul formării orientărilor valorice/estetice la studenţi.*

Cuvinte-cheie: *coregrafie, dans, valori, orientări valorice, instrucţiuni artistice, orientare estetică, achiziţii comportamentale, creativitate, atitudini, axiologie.*

Abstract: *In this article, the psychological approach of forming value orientations in undergraduate students through choreography is based on the perspective of the psychology of values and the psychology of behavior and attitude acquisition. Emphasis is placed on analyzing and capitalizing on the laws of artistic creativity. The teaching methodology is based on building a foundation for the various stages, the methods and the end goals of forming value orientations in choreography students. The principles, structure, and contents of the value/aesthetic orientation of students are also described.*

Keywords: *choreography, dance, values, value orientations, artistic guidelines, aesthetic orientations, behavioral acquisitions, creativity, attitudes, axiology.*

Cultura coregrafică face parte din cultura generală şi, în special, din cultura artistică. Ea reflectă identitatea şi conştiinţa naţională, dar şi tradiţiile formate de multe generaţii prin dans. Fiind o artă sintetică, coregrafia îmbină mişcarea şi dramaturgia, dispune de valenţe şi oportunităţi educative privind formarea orientărilor valorice. Mecanismul de bază, în acest sens, este cel de îmbinare a cunoaşterii ştiinţifice cu cea artistică. Ambele sunt determinate de factori psihologici şi educaţionali.

ABORDAREA PSIHOLOGICĂ

Demersul psihologic al formării orientărilor valorice la studenţii-coregrafi poate fi abordat din mai multe perspective: din perspectiva psihologiei artelor, din perspectiva psihologiei valorilor şi din perspectiva psihologiei formării achiziţiilor comportamentale – competenţe şi atitudini axiologice.

După cum afirmă psihologii din domeniul artelor, producerea şi asimilarea valorilor artistice (estetice) este determinată, în mare parte, de actul creativ al conceptorului sau al interpretului coregrafic. Cu alte cuvinte, cadrul valoric al artei coregrafice şi formarea orientărilor valorice prin intermediul artei coregrafice sunt în directă corelaţie: interpretul coregrafic prezintă o valoare, când aceasta este rezultatul unui act creativ; în acelaşi timp, procesul de creaţie constituie calea şi instrumentul de asimilare a valorilor, a căror purtătoare este arta coregrafică.

În acest context, pentru cercetarea noastră este important de a valorifica legităţile creativităţii artistice (coregrafice) din perspectiva formării orientărilor axiologice la studenţi. Una dintre legităţi se referă la atitudinea inedită faţă de obiectul creativităţii (coregrafia), dar şi la atitudinea originală faţă de realitate. Această „originalitate" este reprezentată printr-o unitate a structurilor emoţionale, raţionale şi psihomotorii ale subiectului coregrafic. Unicitatea rezidă şi în procesul de creare a unei lucrări coregrafice, printr-o metodă individuală şi un stil propriu. De aceea, în arta coregrafică o importanţă primordială o au calităţile înnăscute: simţul ritmului, auzul muzical, coordonarea, elasticitatea/flexibilitatea, orientarea estetică etc.

O altă legitate esenţială se referă direct la reacţiile emoţionale şi la reflectarea emoţională a lumii înconjurătoare prin intermediul mijloacelor artistice ale artei coregrafice, cu o condiţie – în acest caz, imaginaţia reprezintă o fuzionare inedită a emotivităţii.

Pentru ca procesul de creaţie să capete un adevărat sens estetic, este necesar ca intenţia/proiectul să promoveze un mesaj, adică să transmită atitudinea coregrafului faţă de lume, prin care îşi dezvăluie concepţia de viaţă. Prin urmare, persoana care creează imagini artistice coregrafice trebuie să posede nu doar sensibilitate emoţională, care fixează realitatea la nivelul fenomenului, dar şi capacitatea de a pătrunde într-un mod original şi specific în esenţa acestei realităţi, fapt imposibil fără o gândire dezvoltată. O formă

specifică a unui asemenea mod de reflectare a lumii de către artist este gândirea metaforică, deoarece metafora surprinde atât imaginea, cât şi conţinutul ei conceptual.

O altă caracteristică a gândirii artistice este asociaţia. Aceasta defineşte o astfel de relaţie între elementele *imagine* şi *concept*, în care unul dintre ele, care apare în procesul de creaţie, provoacă, generează (prin similitudine, opoziţie, contiguitate/compatibilitate sau contrast) o altă imagine sau concept ori un lanţ al acestora. Caracterul complex al imaginii coregrafice se datorează, de asemenea, în mare parte, faptului că aceasta include un material bogat (acumulat, simţit, trăit) şi un spectru larg de asociaţii descoperite în procesul de creaţie.

Analiza legităţilor generale ale coregrafiei ne permite să identificăm mai multe etape principale şi stări prin care trece maestrul în procesul de creare a unei lucrări. Formele de activitate creatoare, la rândul lor, sunt subordonate unor obiective de acelaşi tip, care presupun crearea de opere artistice coregrafice anticipând acţiunile posibile, menite să conducă la rezultatul scontat. Motivarea activităţii coregrafului se prezintă ca un sistem complex şi dinamic de autosusţinere. Percepţia, gândirea şi comportamentul sunt stimulate şi direcţionate de scopurile procesului creativ, acestea numărându-se printre cele mai importante elemente în ierarhia motivaţională a personalităţii sale.

La realizarea acestor obiective contribuie, pe de o parte, activitatea concretă, orientată (conştientă) a coregrafului, din care fac parte eforturile, voinţa, evaluarea raţională a obiectivelor trasate, adică stabilirea clară a genului coregrafic căruia îi va aparţine lucrarea, ce volum va avea, care este termenul de realizare, sentimentul de responsabilitate internă pentru rezultat etc. Pe de altă parte, o importanţă aparte în pregătirea şi realizarea actului de creaţie artistică o are activitatea involuntară, nonconştientă, spontană. Aceasta se caracterizează printr-o continuă fantezie coregrafică, un fel de laborator intern, în care se împletesc, se suprapun, se nasc, se condensează şi se maturizează o multitudine de sentimente, de rând cu formele lor artistice de exprimare. Deşi poartă un caracter spontan, activitatea artistului este însoţită întotdeauna de o intenţie concretă. În interpretarea psihologului german H. Hekhauzen, intenţia nu este altceva decât acea dorinţă, inerentă firii artistice a creatorului, care poartă în sine amprenta talentului său.

Motivele creativităţii, care, într-un fel sau altul, pun în acţiune intenţia coregrafului, nu sunt, în esenţă, observabile. Motivul, în situaţia dată, poate fi descris prin intermediul unor concepte precum necesitatea, predilecţia, atracţia, dorinţa etc. Prin urmare, procesul creativ se dovedeşte a fi motivat, chiar şi în cazurile în care nu este însoţit de intenţia conştientă a coregrafului. Putem presupune că intenţia creatoare conţine deja factorul care face posibilă alegerea între diferite variante de implementare artistică, fără a apela la conştiinţă, acel *ceva* care declanşează procesul de creaţie, îl dirijează, îl reglementează şi îl duce până la capăt. Intenţia fiecărui coregraf se manifestă ca o predispoziţie interioară pentru anumite metode, procedee de expresivitate artistică, pentru unele tehnici caracteristice de compoziţie.

În acest sens, intenţia se comportă ca un mecanism de reglementare, care îl orientează pe fiecare coregraf în parte spre elaborarea unor lucrări în conformitate cu talentele cu care este înzestrat. Specificitatea activităţii sale se manifestă în nevoia permanentă de cunoaştere a noilor experienţe şi de acumulare continuă a materialului. De multe ori, din „haosul" unor astfel de observaţii separate coregrafii creează adevărate opere de artă. Astfel, inspiraţia, ca tensiune maximă a eforturilor intelectuale şi fizice, constituie etapa finală în munca de creaţie şi, în acelaşi timp, o condiţie necesară (de ordin psihologic) pentru aplanarea contradicţiei interioare dintre starea emoţională şi supraîncărcarea spirituală. Prin urmare, în procesul de creaţie coregraful îşi realizează orientările estetice/valorice, ideile, dar, de asemenea, are posibilitatea să revină la starea sa iniţială.

O caracteristică semnificativă a universului valoric al coregrafului este profunzimea experienţelor sale şi, uneori, chiar acel dezechilibru emoţional care încalcă stereotipul său dinamic. Creativitatea coregrafică se bazează, în mare măsură, pe afecte, adică pe acea reacţie emoţională puternică cauzată de obiect, idee, scop, care pune stăpânire pe toate laturile personalităţii artistului şi îi stimulează imaginaţia.

Afectele de ordin artistic nu oferă încă claritate scopului: în psihologia coregrafului domină reacţiile reflexive, el fiind deocamdată departe de gândirea discursivă, de o conştientizare clară a obiectivelor creativităţii. La această etapă indispensabilă, mişcarea spre atingerea scopului avansează, în mare parte, la nivelul detectării intuitive a obiectului creativităţii, al acumulării materialului, ocolind stadiul gândirii analitice. Această acumulare la nivelul subconştientului, intuitivului este uneori exprimată prin emotivitatea acţiunilor şi faptelor, prin creşterea excitabilităţii emoţionale.

Astfel, indiferent de măsura în care un coregraf talentat se bazează pe propriile forţe, el are neapărat nevoie de măiestrie, adică să cunoască la perfecţie meseria, să posede abilitatea de a alege, dintr-o multitudine de căi, pe cea unică, a sa, de a se orienta şi a merge cu răbdare şi hotărâre spre actul creator. Toate acestea necesită însă formarea unor competenţe de protejare în cazul afectelor şi instinctelor incontrolabile, contra dictaturii canoanelor, clişeelor, rutinei etc. Cu certitudine, procesul de creaţie îl metamorfozează pe coregraf într-un creator şi promotor al valorilor universale – şi, în primul rând, al celor estetice.

Din punctul de vedere al cercetării date, este important să abordăm fenomenul „valoare" din perspectivă psihologică. În acest context, valoarea poate denota şi caracteristicile funcţionale ale obiectelor (în cazul dat,

al operelor coregrafice) şi/sau demersul funcţional al subiectului (coregrafi, viitori coregrafi) în raport cu un scop sau obiectiv. Această valoare funcţională se poate transforma prin asociere în valoare afectivă, mijloacele căpătând semnificaţie ca orientare axiologică.

Atitudinea ca element fundamental al caracterului a fost abordată din diferite perspective. Cercetătorul american W.I. Thomas i-a atribuit rolul central în ştiinţa despre om şi societate. În acest context, atitudinea apare ca o modalitate internă de raportare la diferite laturi ale vieţii sociale şi la activităţile de manifestare în comportament, i.e. răspunsuri actuale ale fiecărei persoane la stimulii sociali. Se consideră că studiul atitudinilor ţine de psihologia socială şi cea a artelor, legând fenomenul de valorile sociale şi artistice şi numind atitudinea „duplicatul valorii sociale/estetice". Pentru E.S. Bogdarus, „atitudinea este o tendinţă spre acţiune, care devine o valoare pozitivă sau negativă. Ea are semnificaţie numai în relaţie cu unele valori" [7, p. 69]. Analizând evoluţia acestui concept, observăm că atitudinea este o dispoziţie imperceptibilă a individului, o „variabilă ascunsă" (E. Hilgard) de a răspunde sau a reacţiona într-un mod sau altul la mediu, transformându-se în rezultatul interacţiunii individului cu lumea, inclusiv cu arta şi cultura.

Când ne referim la „atitudinea faţă de valori", avem în vedere relaţiile evaluative ale oamenilor cu mediul, în cazul dat – cel artistic. Aceasta asigură diferenţa dintre *valoare* şi *atitudine*: valoarea este obiectul atitudinii, iar atitudinea este poziţia indivizilor. E. Speranţia afirmă că, în situaţia când valorile sunt interiorizate, distanţa dintre obiectiv şi subiectiv este asigurată de atitudini şi, astfel, conturarea atitudine-valoare este mai dificil de sesizat. Pentru P. Iluţ, atitudinea este „un indicator al stării de conştiinţă, al interacţiunii dintre diverse cunoştinţe, evaluări, intenţii, este oarecum o rezultantă a acestui proces" [8, p. 34].

Atât atitudinea, cât şi valoarea se găsesc în zona virtuală a individului. În concepţia lui M. Rokeach, diferenţele ar rezulta din faptul că o atitudine se referă la un complex de convingeri (*beliefs* – engl.) faţă de un obiect sau o situaţie, pe când o valoare se referă la o singură convingere, de generalitate mai mare, care parcurge situaţii şi obiecte particulare. Astfel, valorile emerg ca principii fundamentale despre moduri de comportament sau scopuri ale existenţei. Ele ocupă un loc central în structura personalităţii umane; ne ghidează atitudinile, judecăţile şi acţiunile. Într-un anumit sens, valorile se exprimă în atitudini. Prin urmare, în raport cu valorile, atitudinile apar ca instrumente.

Sistemul de atitudini şi valori proprii artei coregrafice are o semnificaţie epistemologică şi estetică radicală. Procesul de socializare, umanizare, profesionalizare şi integrare socioculturală se produce prin însuşirea, interiorizarea valorilor, a normelor specifice artei coregrafice. Aşadar, la examinarea rolului valorilor în mentalitatea şi comportamentul indivizilor, se evidenţiază următoarele: 1) socializarea şi profesionalizarea se explică prin interiorizarea valorilor, influenţa lor este multidirecţională, iar deosebirile interculturale devin tot mai estompate; 2) valorile sunt strâns legate de emoţii şi afecte; servesc ca standarde evaluative şi manifestări de comportamente; 3) valorile reprezintă scopuri în sine ca determinanţi motivaţionali; 4) este importantă distingerea dintre valorile autentic trăite şi cele de faţadă [9].

Interconexiunea dintre valori şi motive este recunoscută de majoritatea celor care se ocupă de studiul personalităţii. Spre exemplu, pentru G. Allport şi M. Nuttin, valorile sunt cele care dau unitate şi consistenţă persoanei. S. Schwartz le consideră drept constructe motivaţionale direcţionate spre scopurile pe care oamenii tind să le atingă [13]. În teoria lui P. Adler, mecanismul de compensare şi nevoia de afirmare, de asemenea, presupun operarea cu conceptul de *valoare*. Este cert faptul că valorile influenţează perceperea situaţiei prin mijloacele de cunoaştere, inclusiv prin cunoaşterea artistică. Acestea se supun unor strategii subiective referitoare la percepţie şi crearea operei coregrafice [7, p. 71].

Aşadar, considerând valorile drept realităţi psihologice naturale, constatăm că ele determină formarea atitudinilor şi a orientărilor axiologice ale personalităţii, ceea ce face posibilă înţelegerea mai profundă a mecanismelor de realizare a acestui proces. Ne vom axa deci pe interconexiunea dintre cunoaşterea empirică, cunoaşterea ştiinţifică şi cunoaşterea artistică.

Abordarea psihologică a formării orientărilor valorice la studenţi prin intermediul artei coregrafice ne-a permis să deducem următoarele principii: principiul creativităţii în perceperea, interiorizarea şi producerea valorilor artistice/estetice; principiul stadializării procesului de creare a operei coregrafice ca valoare estetică; principiul relevanţei şi interconexiunii valori-atitudini-orientări valorice; principiul interacţiunii cunoaşterii empirice, ştiinţifice şi artistice; principiul angajării afective, psihomotorii, motivaţionale şi comportamentale în perspectiva interiorizării şi producerii valorilor artistice/estetice ca fundament al orientărilor valorice ale studenţilor.

ABORDAREA PEDAGOGICĂ

Abordarea general-pedagogică a formării orientărilor valorice (estetice) la studenţii-coregrafi poate fi privită din mai multe perspective.

Perspectiva fundamentală, în acest sens, ţine de coordonatele concepţiei umaniste asupra educaţiei. Paradigma umanistă „reproduce la nivelul subsistemului educativ liniamentele fundamentale ale paradigmei socioculturale existenţiale, şi anume centrarea pe persoană, pe creşterea, pe evoluţia sa" [1]. Astfel, subiectul trebuie să-şi trăiască propriile valori, să le actualizeze în existenţa sa, găsindu-

şi întotdeauna drumul într-o situaţie la care reflectează. N. Sacaliş consideră că rolul educaţiei umaniste este „să reveleze educabilului lumea dreptăţii, lumea frumosului, lumea binelui şi a celorlalte valori cardinale chemate să-l conducă în viaţă...” [12]. Prin educaţie are loc ”deschiderea spre lumea valorilor, iar educaţia centrată pe valori este ea însăşi o valoare” [4, p. 144].

Relaţia dintre *valoare* şi *educaţie* reprezintă o coordonată esenţială în structura paradigmei umaniste a educaţiei, în care cunoaşterea şi valorizarea valorilor este unul din demersurile fundamentale ale formării orientărilor axiologice la educabili. După J. Dewey, cea mai importantă valoare a educaţiei este „cultura ca model al vieţii înseşi, ca instrument” [6, p. 45]. E. Macavei consideră educaţia un fenomen social, o activitate complexă care se supune actului apreciativ, ceea ce îi conferă semnificaţie axiologică: „Aprecierea valorică are ca obiect rezultatele educaţiei: cultura generală şi de specialitate, capacităţi, atitudini, convingeri, motivaţia, inteligenţa, creaţia şi creativitatea, integrarea socială prin profesiune şi participarea individului la viaţa social-economică, culturală, politică”. Autoarea pune în evidenţă caracterul social – asigurarea „continuităţii culturii şi a civilizaţiei” [10, p. 22]. Anume educaţia umanistă realizează pronunţat funcţia axiologică: „formarea/dezvoltarea personalităţii umane prin intermediul valorilor spirituale acumulate şi validate social, în timp şi spaţiu” [2, p. 192]. Educaţia, în acest sens, îşi asigură selecţia şi transmiterea valorilor de la societate la individ. Potrivit teoriei lui E. Spranger, educaţia presupune trei aspecte: receptarea valorilor culturii; trăirea, vibrarea spiritului subiectiv în contact cu valorile supraindividuale ale spiritului obiectiv; crearea valorilor.

Dacă ne referim la scopul educaţiei, acesta este, pentru E. Spranger, dezlănţuirea în subiect a spiritului normativ, autonom, care acţionează ca un imperativ intern şi care îndeamnă fiinţa umană la trăirea şi crearea de valori spirituale, ca personalitate. Autorul este preocupat de realizarea, prin educaţie şi „automodelare”, a năzuinţei umane spre Bine, Frumos şi Adevăr ca valori eterne, dincolo de spaţiu şi timp [3, p. 39; 11, p. 7].

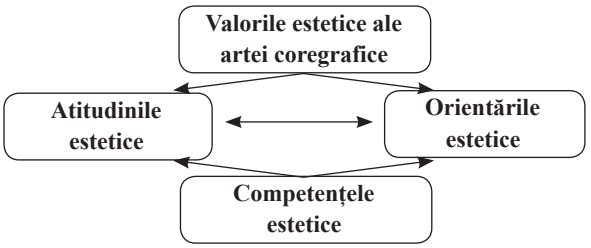
Teoriile moderne sugerează ideea re-practicării şi reorganizării educaţiei, motivând provocările şi realizările vieţii contemporane, care este în continuă schimbare. În acelaşi timp, C. Cucoş susţine că orice schimbare profundă în educaţie trebuie să mizeze, în primul rând, pe delimitarea valorilor educaţionale dezirabile, iar dimensiunea axiologică a educaţiei să asigure coerenţa şi consistenţa valorilor fundamentale angajate în realizarea acţiunilor educaţionale, a proceselor de învăţământ. Educaţia axiologică este o paradigmă conceptuală care reuneşte toate aspectele realizării educaţiei în spiritul valorilor autentice. În acest context, autorul identifică cele două planuri ale relaţionării valorice a fenomenului educativ-teoretic şi practic [3, p. 82].

Analizând variate accepţiuni asupra valorilor, putem afirma că valorile specifice educaţiei sunt valorile ce pot fi percepute atât în definirea finalităţilor, cât şi a conţinutului educaţional. J. Dewey, care a optat pentru valoarea utilităţii ca premisă, face distincţia între *valorile educaţionale intrinseci*, ipostazate în conţinuturile şi programele educaţionale, şi *valorile educaţionale instrumentale*, care sprijină transmiterea valorilor explicite. Cea mai importantă valoare educaţională, după J. Dewey, este cultura, pentru că doar ea ne sugerează în mod efectiv întregul proces de creştere a vieţii înseşi [6, p. 237].

În acest context, menţionăm că arta, în general, şi arta coregrafiei, în particular, ca elemente-cheie ale unei culturi, reprezintă un ansamblu de valori artistice esenţiale, care sunt, implicit, şi valori educaţionale, alături de cele fundamentale (morale, etice etc.). Valorile artei coregrafice în special, ca şi valorile educaţionale în general, se află la baza finalităţilor educaţiei şi „asigură o triplă perspectivă de analiză a acţiunilor declanşate la nivel de sistem şi de proces”: a) perspectiva subiectivă, care implică momentul afectiv şi motivaţional al activităţii educaţionale; b) perspectiva obiectivă, necesară pentru realizarea pragmatistă a activităţii de formare/dezvoltare a personalităţii; c) perspectiva transcendentală, care are drept scop depăşirea situaţiei existente [7, p. 81].

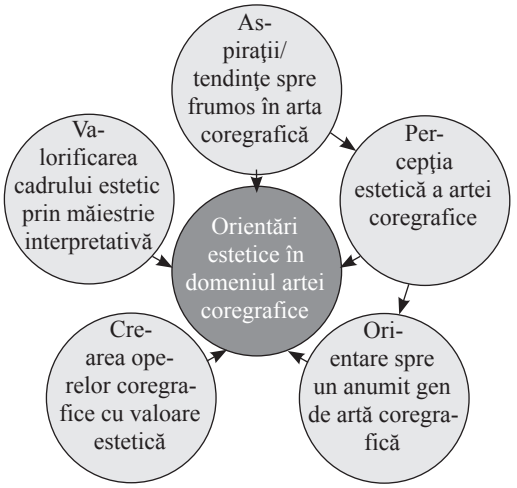
Privind sistemele de valori din perspectivă procesuală, G. de Landsheere identifică trei principii de bază: 1) principiul interiorizării valorilor, care presupune adoptarea sistemului de valori ca valori proprii, integrate în structura personalităţii; 2) principiul angajării afective, motivaţionale şi caracteriale optime în perspectiva adaptării permanente la condiţiile unui context pedagogic deschis; 3) principiul complementarităţii dintre obiectivele cognitive şi noncognitive, care angajează cerinţa generală de proiectare a acţiunii pedagogice de formare/dezvoltare a personalităţii [5, p. 87]. Această abordare a procesului de valorizare reprezintă un demers educaţional holistic şi vizează formarea competenţei axiologice şi, în cazul cercetării date, a competenţei estetice, care este privită ca sinonim al orientării estetice. Astfel, din perspectivă pedagogică, ne axăm pe următoarele accepţiuni ale noţiunilor *valori estetice, competenţe estetice, atitudini estetice, orientări estetice* în contextul artei coregrafice (vezi Figura 1): a) *valorile estetice* ale artei coregrafice reprezintă un etalon al frumosului, al formei şi armoniei artistice a operei coregrafice; b) *orientările estetice* sunt valori estetice, conştientizate şi trăite, care presupun o varietate de atitudini estetice ale personalităţii pe dimensiunea artei coregrafice; reprezintă o unitate de valori ierarhic interconexe, care direcţionează activitatea profesorului şi a studentului în cadrul educaţional; c) *atitudinile estetice* sunt instrumentele valorilor estetice; valorile direcţionează atitudinile; atitudinile se raportează întotdeauna la anumite valori estetice şi artistice; d) *competenţa estetică* este o dimensiune procesuală/atitudinală de manifestare a orientărilor estetice în domeniul artei coregrafice.

Figura 1. *Cadrul axiologic al formării orientărilor estetice la studenţii-coregrafi (aspectul teleologic)*

Delimitarea acestor noţiuni ne permite să stabilim atât posibilul referenţial axiologic în domeniu, cât şi logica formării orientărilor estetice la studenţi prin arta coregrafică (vezi Figura 2).

Figura 2. *Structura şi dimensiunile orientărilor estetice la studenţii-coregrafi*

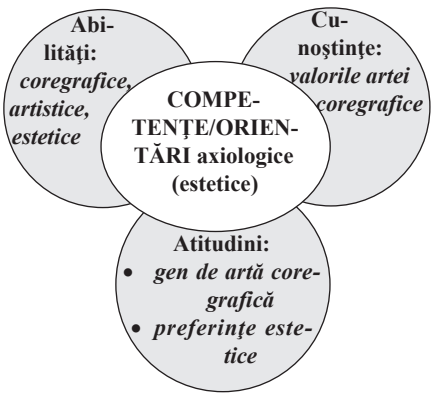

Dimensiunea axiologică (estetică) a competenţelor are funcţie de extindere/complementare a competenţelor profesional-artistice, cu un impact energizant afectiv şi motivaţional. La rândul său, competenţa axiologică (estetică) poate fi extinsă prin valorificarea caracteristicilor personale de căutare a sensului estetic şi artistic, prin pasiunea pentru arta coregrafică şi prin cadrul real în care se formează şi se dezvoltă competenţa respectivă.

Aşadar, abordarea pedagogică a formării orientărilor valorice (estetice) la studenţii-coregrafi se axează pe: paradigma umanistă a educaţiei, finalităţile educative exprimate în termeni de competenţe axiologice (estetice), logica şi principiile realizării acestui proces (principiul orientării umaniste; principiul valorii estetice; principiul angajării afective şi al reflexivităţii; principiul (co)creativităţii; principiul valorificării potenţialului axiologic al artei coregrafice) (vezi Figura 3).

Principiul orientării umaniste este o reflecţie a paradigmei respective în educaţie, care pune pe prim-plan personalitatea celui ce învaţă, dezvoltarea continuă a capacităţilor sale în baza valorilor şi pentru valori. Pe de altă parte, prin acest principiu se valorifică potenţialul uman al artei coregrafice – în primul rând, cel al dansului clasic de valoare. Anume acest gen de coregrafie (dansuri) reflectă valorile umane şi estetice şi se bazează pe ele.

Figura 3. *Componentele competenţelor axiologice (estetice) în domeniul artei coregrafice*

Principiul valorii estetice se referă la selectarea operelor coregrafice cu potenţial estetic ridicat pentru percepţie şi interiorizare, dar şi la crearea operelor coregrafice proprii în raport cu aceste valori (artistice şi estetice). Acest principiu gestionează stabilirea conţinutului şi a finalităţilor de formare a orientărilor valorice (estetice) la studenţii coregrafi.

Principiul angajării afective şi al reflexivităţii. Demersul angajării efective se înscrie în pedagogia umanistă şi în pedagogia artelor. De fapt, competenţa estetică este şi una afectivă. Fără percepţia afectivă/empatică a operei coregrafice nu pot fi formate orientările valorice necesare. Acest principiu generează un sistem de activităţi specifice cu referire la crearea competenţelor de manifestare a afectivităţii, pe dimensiunea percepţiei estetice şi creării de opere coregrafice cu valenţe estetice.

Principiul (co)creativităţii profesorului şi a studentului în procesul educaţional. Specificul creativităţii artistice la etapa de formare a viitorilor coregrafi constă în activitatea interconexă, creativă a profesorului şi a studentului.

Principiul valorificării potenţialului axiologic al artei coregrafice. Arta coregrafică poate fi caracterizată nu numai prin valori estetice, dar şi prin valori general-umane, morale, etice, interculturale etc. De regulă, operele coregrafice cu un potenţial axiologic puternic au la bază valori umane: dragoste, libertate, prietenie, tradiţie, familie etc. În acest sens, cultivarea valorilor umane este şi o condiţie de formare eficientă a orientărilor valorice (estetice) la studenţii-coregrafi.

Aşadar, abordările psihologică şi pedagogică, reprezentate printr-un sistem de noţiuni, principii, concepte, constituie fundamente ale conceptualizării şi elaborării unui model pedagogic de formare a orientărilor valorice (estetice) la studenţi prin arta coregrafică.

CONCLUZII

1. *Abordarea psihologică* a formării orientărilor estetice la studenţi prin arta coregrafică se axează pe psihologia artelor (legităţile creativităţii coregrafice, dimensiunea emoţională, atitudini, motivaţie etc.); psihologia valorilor (valorile-scop, valorile-atitudini, valorile-instrumente etc.); psihologia formării orientărilor valorice la studenţi (principiile creativităţii, relevanţei şi interconexiunii, interacţiunii, angajării afective, psihomotorii, motivaţionale şi comportamentale, interiorizării şi producerii valorilor).
2. În cadrul *abordării pedagogice* a formării orientărilor estetice la studenţi prin arta coregrafică am argumentat şi am definit noţiunile-cheie: *valori estetice*, *atitudini estetice*, *orientări estetice*, *competenţe estetice*; am stabilit interconexiunile dintre ele; totodată, în baza valorilor filozofico-estetice, psihologice şi axiologice, am structurat sistemul de orientări estetice la studenţii-coregrafi: percepţia estetică a artei coregrafice, orientarea spre un anumit gen de artă coregrafică, aspiraţia spre frumos în arta coregrafică, valorificarea cadrului estetic prin interpretarea artei coregrafice, crearea operelor coregrafice.
3. Abordarea pedagogică a formării orientărilor estetice la studenţii-coregrafi este fundamentată de pe poziţiile paradigmei umaniste şi axiologice în educaţie: orientarea umanistă, integralitatea, frumosul, angajarea efectivă şi reflexivă, (co)creativitatea, valorificarea potenţialului axiologic al artei coregrafice.
4. Această abordare se încadrează în paradigma postmodernă a educaţiei (postparadigmatică) şi, alături de alte abordări, asigură cadrul teoretic de conceptualizare şi modernizare a formării orientărilor estetice la studenţi prin arta coregrafică.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE:

1. Bârlogeanu L. Paradigma educaţional-umanistă în contextul postmodernităţii. În: Păun E., Potolea D. Pedagogie: Fundamente teoretice şi demersuri aplicative. Iaşi: Polirom, 2002.
2. Cristea S. Dicţionar de termeni pedagogici. Bucureşti: EDP, 1998.
3. Cucoş C. Pedagogie şi axiologie. Bucureşti: EDP, 1995.
4. Cucoş C. Pedagogie. Iaşi: Polirom, 2006.
5. De Landsheere G. Dictionnaire de l'évaluation et de la recherche en education. Paris: Presses Universitaires de France, 1992.
6. Dewey J. Fundamente pentru o ştiinţă a educaţiei. Bucureşti: EDP, 1982.
7. Gîncu I. Orientările valorice în formarea profesională. Teză de doctor în pedagogie. Chişinău, 2015.
8. Iluţ P. Structurile axiologice din perspectivă psihosocială. Bucureşti: EDP, 1995.
9. Iluţ P. Valori, atitudini şi comportamente sociale. Iaşi: Polirom, 2004.
10. Macavei E. Pedagogie. Bucureşti: Aramis, 1997.
11. Pâslaru Vl. Valoare şi educaţie axiologică. În: *Didactica Pro...*, nr. 1 (35), 2006.
12. Sacaliş N. Vino, bunule Ibiş. Bucureşti: Charme Scott, 2003.
13. Schwartz H. S. Basic Human Values: An Overview. Pe: https://segr-did2.fmag.unict.it/Allegati/convegno%207-8-10-05/Schwartzpaper.pdf (Accesat la 17.04.2018).